

Pályázati felhívás

A Néprajzi Múzeum az MTA Nyelvtudományi Intézete, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum, az MTA Néprajzi Kutató Csoport, a Hazafias Népfront, a KISZ KB, a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége, a Magyarországi Németek Demokratikus Szövetsége, a Magyarországi Románok Demokratikus Szövetsége, a Magyarországi Szlovákok Demokratikus Szövetsége támogatásával, a megyei tanácsok és múzeumi szervezetek közreműködésével meghirdeti az

1981. évi

XXIX. ORSZÁGOS NÉPRAJZI ÉS NYELVJÁRÁSI GYŰJTŐPÁLYÁZATOT

Pályázni lehet: I. Néprajzi és nyelvjárási pályamunkákkal, II. A Néprajzi Múzeum kérdőíveire adott válaszokkal.

A pályázat feltétele, hogy a pályamunkák vagy a paraszti élet saját tapasztalatán, vagy helyszíni gyűjtésen, illetve történeti és levéltári kutatásokon alapuljanak és *eredeti ismeretanyagot tartalmazzanak*. Csak olyan munka adható be, amely nyomtatásban még nem jelent meg és más pályázaton nem vett részt.

I. TÉMAKÖRÖK

Néprajzi Múzeum

1. A család vizsgálata (családi termelés, üzemszervezete, jövedelem, családtípus stb.), egy parasztcsalád életkörülményeinek alakulása 1945 után (önéletrajzok, családi naplók, családi számadáskönyvek stb.). 2. Hagyományos és új munkaeszközök (a régi paraszti gazdálkodás és háztartás eszközeinek felkutatása). 3. Felszabadulás utáni paraszti háztartások leírása. 4. A falusi kismesterségek (múltjuk és fennmaradásuk 1945 után). 5. Falusi nők társadalmi helyzetének összehasonlítása 1945 előtt és után. 6. A lakosság vándorlásának vizsgálata a múltban (summásmunka, kivándorlás, kitelepítés stb.) és a jelenben (tömeges városbákoltozás, ingázás). Paraszti életkörülmények között élő, ipari munkával foglalkozó családok életmódja és kultúrája (újonnan telepített ipari üzem, gyár környékén, Budapest és a nagyvárosok külső negyedében stb.). 7. Szabadon választott néprajzi témák (hagyományos paraszti gazdálkodás, uradalmi cselédek, serdülő- és gyermekkor néprajza, hiedelemtörténetek, temetők stb.). 8. Dokumentumok (fényképek, kéziratok stb.) gyűjtése.

MTA Nyelvtudományi Intézete

1. Nyelvjárási szókincs: tájszavak, szólások, közmondások. 2. Személynevek (ragadványnevek, keresztnévek, becenevek). 3. Állatnevek, állatszólítók (üző, terelő, hívó szavak). 4. Növénynevek (népi elnevezések és ezek eredetét magyarázó történetek). 5. Földrajzi nevek (új gyűjtések, esetleg korábbi gyűjtések kiegészítése).

Szabadtéri Néprajzi Múzeum

1. Telekrendezés (parasztporták, tanyák és telkek jellegzetes elhelyezkedése egy településen, porták belső rendje, felmérések, alaprajzok). 2. Kerítések, kapuk, kutak. 3. Paraszti kertek népi növényismerete (virágos-, konyha- és gyümölcsöskertek etnobotanikai vizsgálata). 4. Préházak, pincék. 5. Szobabelső, hagyományos butorendezés, konyhák, kamrák berendezése. 6. Tárgyfelkutató lapok kitöltése (igényelhető a Néprajzi Múzeumtól).

MTA Néprajzi Kutató Csoport

1. Egy falu népi hiedelmeinek teljességre törő, rendszeres leírása. 2. Egy énekes teljes dalrepertoárjának bemutatása (közös éneklés, daltanulás alkalmi egy mai faluban). 3. A

nők helyzetének megváltozása a falusi társadalomban (szerepük a családban, a munkában, a közéletben a felszabadulás előtt és napjainkban). 4. Egy falu hagyományos közlekedési eszközei járművei (szekerek, szánok stb. készítése, használata, alkatrészei és azok elnevezései). 5. Egy falu hagyományos táplálkozásának bemutatása a legújabb fejlődés jelzésével.

Magyarországi Nemzetiségi Szövetségek

A. Néprajz. 1. A nemzetiségi falvak építkezése, lakberendezése. 2. A paraszti gazdálkodás, a kismesterségek, a háztartási eszközök leírása, különös tekintettel a szakszókincsről és a használatban végbement változásokra. 3. Népviselet leírása, tekintettel a viseletdarabok változására és a vegyesnemzetiségű területeken megfigyelhető különbségekre. 4. A különböző nemzetiségek parasztságának társadalmi összetétele, életmódja egykor és ma. Egy-egy nemzetiségi település története és kapcsolata a magyar anyanyelvű környezettel (egymásrahatás, kölcsönös kapcsolatok). 5. A naptári év szokásai, gyermekfolklór, mesék, mondák gyűjtése. 6. Egy-egy település népdalkincsének, zenekultúrájának, táncgyománymányainak rögzítése.

B. Nyelvészet. 1. Földrajzi nevek, ragadványnevek, szólások gyűjtése. 2. A kétnyelvűség kérdései egy-egy közösségen belül, a második nyelv tanulásának körülményei.

C. Források, dokumentumok begyűjtése: archív fényképek, gazdasági naplók, számadáskönyvek, levelek, önéletrajzok stb.

Tudnivalók a pályázatok elkészítéséhez

a) A pályázat nyílt, azon bárki részt vehet, beleértve a főiskolai, egyetemi hallgatókat is. Egy pályázótól több pályamunkát is elfogadunk és több pályázó vagy szakkör közösen is készíthet dolgozatot. A pályázatnak felnőtt és ifjúsági tagozata van.

b) A pályamunkák két, azonos tartalmú és kiállítású (azonos fotókkal, fonetikus bejegyzésekkel stb. készült), lehetőleg gépelt példányban kell beküldeni a gyűjtőhely szerint illetékes megyei múzeumigazgatóság címére. A nemzetiségi témájú pályamunkákat három példányban kell beadni (a harmadik példány az illetékes nemzetiségi szövetség tulajdonába megy át).

c) A paraszt-önéletrajzokat, a kérdőívválaszokat és a tárgyfelkutató nyomtatványokat elegendő egy kézzel írott példányban elkészíteni, ezek közvetlenül a Néprajzi Múzeumba küldendők.

d) A gyűjtők a szakirodalmat elsősorban tájékozódás, a gyűjtési szempontok kialakítása céljából használják, a pályamunkán a hangsúlyt a saját maguk által gyűjtött anyagra helyezik.

e) A pályázók a pályázatot meghirdető intézményektől írásbeli, illetve szóbeli szakmai segítséget kérhetnek. A pályázókat a következő új gyűjtési útmutatók segítik, amelyeket postai úton a Néprajzi Múzeumtól lehet igényelni. *Morvay Péter:* Egy falu története a szájhagyomány és más helyi források alapján. *Szacsay Éva:* Utmutató a paraszti élet ünnepeinek és szokásainak változásvizsgálatához. *Molnár Mária:* Utmutató család-történeti kutatásokhoz. Ezen kívül nyelvjárási, névtani témájú pályamunkákhoz és tájszavak, szólások-közmondások gyűjtéséhez is készültek útmutatók, amelyeket vagy a Néprajzi Múzeumtól, vagy a Nyelvtudományi Intézettől (Bp. pf. 107. 1364.) lehet igényelni.

f) Nem lehet a pályázaton doktori értekezésekkel, továbbá olyan kéziratokkal résztvenni, amelyek elkészítését hivatalos munkaterv írja elő.

g) A pályázatok beadási határideje: a megyei múzeumigazgatóságoknak: az általuk meghatározott határidőig; a Néprajzi Múzeumnak (Bp. Kossuth L. tér 12. 1055) 1981. szeptember 30.). A határidőig be nem érkezett pályamunkák az országos döntőn nem vehetnek részt. A pályamunkán fel kell tüntetni a szerző nevét, pontos címét és foglalkozását. Ezek hiányában a pályamunka szintén nem vehet részt az országos döntőn.

II. KÉRDŐIVEK

Azok, akik kérdőívvel kívánnak pályázni, az alább felsorolt kérdőiveinkből választhatnak és postai úton igényelhetnek a Néprajzi Múzeumtól: *K. Csilléry Klára*: Szobabelsők (1 sz.), *Balassa M. Iván*: Épületfalak (2 sz.), *Juhász Antal*: Tanyai telekelrendezés (3 sz.), *Selmeczi Kovács Attila*: A csürök építése és használata (4 sz.), *Boross Marietta*: Kertészeti építmények (7 sz.), *Varga Zsuzsa*: Szakrális emlékek (8 sz.), *Kecskés Péter*: Présházak és pincék (9 sz.).

A kérdőívek pontos és hitelt érdemlő válaszait csak egy példányban, közvetlenül a Néprajzi Múzeumba kell küldeni. A kérdőívek díjazásánál nem teszünk különbséget felnőtt és ifjúsági pályázók között. Felhívjuk mindazok figyelmét, akik önálló dolgozataikkal az elmúlt évben helyezést nem értek el, kapcsolódjanak be a kérdőíves gyűjtésbe, ahol nagyobb valószínűséggel részesülhetnek jutalmazásban.

Országos díjazás: A megyei díjakat az alábbi jubileumi pályadíjakig egészítjük ki:

Felnőtt kategória: I. díj: 4000 Ft, II. díj: 3000 Ft, III. díj: 2000 Ft

Ifjúsági kategória: I. díj: 2500 Ft, II. díj: 2000 Ft, III. díj: 1500 Ft

Kérdőív válaszok: I. díj: 500 Ft, II. díj: 300 Ft, III. díj: 200 Ft.

Aki egy kérdőívet több községben is feldolgoz, vagy bő rajz- és fényképkiegészítést ad kérdőívéhez, *kiemelt I. díjat: 1000 Ft*-ot nyerhet.

Eredményhirdetés országos szinten: 1981. decemberében lesz.

Néprajzi Múzeum

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Ebben az esztendőben 75 éve annak, hogy II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársai hamvait – csaknem 200 éves számkivetés után – hazahozták. Ma is élnek még olyan emberek, akik részt vettek az 1906-os Rákóczi-ünnepségeken vagy szemlélői voltak, és emlékét mindmáig megőrizték. Az elmúlt esztendőben *dr. Somlyai József*, mint szemtanú mondta hangszalagra a ma emberét is lelkesítő visszaemlékezéseit a Debreceni KLTE Gyak. Ált. Isk. II. Rákóczi Ferenc honismereti és műemlékvédő szakköre számára.

A vajai Vay Ádám Múzeum pályázatot hirdet az általános és középiskolai tanulók körében, hogy kutassák fel településükön azokat a személyeket, akik részt vettek az 1906-os Rákóczi-ünnepségeken. Jegyezzék le vagy vegyék hangszalagra a visszaemlékezéseiket. Gyűjtsék össze az ünnepségekre vonatkozó újságcikkeket, kéziratokat, leveleket, képeslapokat, fényképeket és minden olyan emléket, amely az ünnepségre vonatkozik. A legjobb gyűjtőket (külön kategóriában az általános és középiskolásokat) tárgy- és könyvjutalomban részesítjük.

A pályázó a gyűjtőmunkájában a visszaemlékezéseken kívül közölje: *az adatgyűjtő, adatszolgáltató nevét, pontos címét, foglalkozását, életkorát.*

A pályamunkában az 1906-os ünnepségen kívül településükről leírhatnak minden olyan emléket, emlékeztést, amely a kurucokra, vezéreikre vonatkozik.

Kérjük az iskolák igazgatóit, történelemszakos tanárait, szíveskedjenek a tanulók között kihirdetni pályázati felhívásunkat és segítsék elő sikerét.

A pályázat határideje: *1981. május 15.* Eredményhirdetés: *1981. május 30.* A pályamunkákat a következő címre szíveskedjenek beküldeni: *Vay Ádám Múzeum, 4562 Vaja.*

Molnár Mátyás
múzeumigazgató

KÖSZÖNTJÜK A 70 ESZTENDŐS GY. SZABÓ BÉLÁT

Gy. Szabó Béla: Hónapok c. sorozatából a Július

A magyarvalkői vártemplom (Csomafáy Ferenc felvétele)